

Література:

1. Вовк О. О. Комунікативно-когнітивна методика навчання англійської мови. Комунікативно-когнітивна методика навчання англійської мови. Черкаси, 2023. С. 147.
2. Стронин М. Ф. Обучающие игры на уроке английского языка: (из опыта работы) / Михаил Федорович Стронин – Москва, 1981. – (Просвещение). – С. 9.
3. Кругляк О. Я. Рухливі ігри та естафети у школі / Олег Ярославович Кругляк // Рухливі ігри та естафети у школі / Олег Ярославович Кругляк. – Тернопіль, 2004. – (Підручники і Посібники). – С. 6.
4. Ільченко А. Використання фізкультхвилинок для розвитку лексичної компетентності учнів першого класу на уроках англійської мови. <https://bdpu.org/pedagogy/ua/>. URL: <https://pedagogy.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/16.pdf>.

Кикоть В. М., док. філол. наук., доцент
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

СЛАВЕТНІ ПЕРЕКЛАДАЧІ ЧЕРКАСЬКОГО КРАЮ

Переклад, як відомо, сприяє взаємозближенню народів, культур, науки, технологій і багато чого іншого. Художній переклад, зокрема, має ще й функції розвитку рідної мови, літератури, культури, становлення та розвою нації, тобто, попри інші, має націєтворчу функцію. Тому українські перекладачі завжди перебували й перебувають в авангарді творення української нації, розбудови української державності.

У січні 2024 року виповнилося 70 років від дня заснування Черкаської області. Шевченків край віддавна славиться як колиска багатьох видатних постатей в різноманітних галузях українського буття. Чимало відомих імен, пов'язаних із Черкащиною, є й у царині художнього перекладу. І славетна когорта перекладачів Черкаського краю зробила й продовжує робити вагомий внесок у становлення та розвій українського культури, у зміцнення позитур української національної ідеї.

Хто ж складає цю славетну когорту майстрів художнього перекладу? Занурення в тему дозволяє зрозуміти, що більшість як сучасних письменників, так і літераторів минулих часів, чий імена пов'язані з Черкащиною, більшою чи меншою мірою вдавалися до перекладацтва. Згадаймо лише тих, хто позначився на цій ниві найпомітніше.

Це, передусім, народжений 1790 року в Городищі, нині [Черкаська область](#), Петро Петрович Гулак-Артемівський [письменник](#), історик, [поет](#)-байкар, який, попри інше, опублікував низку своїх перекладів класиків світової літератури:

[Жана Жака Руссо](#), [Джона Мільтона](#), [Адама Міцкевича](#), [Йоганна Вольфганга Гете](#), [Горація](#) та інших.

У селі [Антипівка](#) [Золотоніського повіту](#), нині Черкащина, [народився](#) Олександр Олександрович Навроцький (1823), український громадсько-політичний і культурний діяч, поет і перекладач, член [Кирило-Мефодіївського братства](#), який [теж перекладав](#) українською світову класику, зокрема відтворив рідною мовою [«Іліаду»](#) та [«Одіссею» Гомера](#), [«Витязя в тигровій шкурі» Ш. Руставелі](#) (у Навроцького – «Одягнений у барсове хутро», що відповідає грузинському оригіналові), твори [Оссіана](#), [П. Б. Шеллі](#), [Дж. Байрона](#), [В. Гюго](#), [П.-Ж. Беранже](#), [А.-О. Барб'є](#), [Й. В. Гете](#), [Н. Ленау](#), [Г. Гайне](#), [Г. Лонгфелло](#), [А. Міцкевича](#), [В. Сирокомлі](#), німецький епос [«Пісня про Нібелунгів»](#), сербські епічні пісні, «Слово о полку Ігоревім», а також [Псалтир](#) і [«Пісню пісень» із Біблії](#).

У Стеблеві (нині Корсунь-Шевченківський район, Черкаська область) народився Іван Семенович Нечуй-Левицький (1838), письменник, етнограф, фольклорист, педагог, перекладач. Разом із Пантелеймоном Кулішем та Іваном Пулюєм він здійснив перший українськомовний переклад Біблії («Святе Письмо»).

1839 року в Кліщинцях, нині Золотоніський район, Черкаська область, народився Михайло Петрович Старицький, поет, драматург, прозаїк, перекладач, театральний і культурний діяч. Один із корифеїв українського побутового театру, який свою поетичну творчість розпочав перекладами з Гайнріха Гайне, Джорджа Байрона, Адама Міцкевича, сербських пісень та ін. У Києві були надруковані казки Ганса Крістіана Андерсена в його перекладі (псевдонім М. Стариченко) (1873), «Сербські народні думи і пісні» (1876). Значною подією було видання «Гамлета» Вільяма Шекспіра в перекладі М. Старицького (1882).

У селі Вознесенське Золотоніського повіту Полтавської губернії (нині Золотоніський район, Черкаська область) 1859 року народився Кесарь Олександрович Білиловський, лікар, дослідник, поет і перекладач, який подарував нащадкам українські переклади поезій Ф. Шиллера, Й. В. Гете та Г. Гайне.

[1870 року в](#) селі Шабельники [Золотоніського повіту](#), нині Черкащина, народився український [історик](#), перекладач, [теолог і бібліограф](#) Микола Іванович Сагарда. Переклав українською мовою твори [В. Гюго](#) (роман «Людина, що сміється»), [Ч. Діккенса](#) («Повість про двоє міст»).

Це, звісно ж, і Агатангел Юхимович Кримський (1871) український історик, сходознавець, мовознавець, письменник і перекладач, поліглот, один із засновників та організаторів Академії наук України та найвизначніших у світі дослідників Сходу, автор цілої бібліотеки тематичних підручників, перекладів і праць. Ім'я А. Кримського міститься в затвердженому XVI сесією Генеральної Асамблеї ЮНЕСКО переліку видатних діячів світу. У дитячі роки Агатангел переїхав із батьками до Звенигородки (нині Черкаська область). Ще в трирічному віці навчився читати, а через два роки батько віддав його до місцевого училища, де хлопець провчився п'ять років. А пізніше, коли його почали звільняти зі всіх

посад та усувати від викладання, позбавили всіх звань, і він жив практично в бідності, то знову переїхав на Черкащину, до Звенигородки, й попри всі негаразди, продовжував працювати в тому числі й над перекладами. А. Кримському належать численні переклади українською мовою творів арабської, перської і турецької літератур, поміж них «Тисяча й одна ніч» і «Шах-наме», а також твори Антари, Омара Хайяма, Абу-ль-Аля аль-Мааррі, Сааді, Гафіза, Міхрі-хатун, Фірдоусі та багатьох інших східних авторів. Він перекладав і твори європейських письменників, таких як Г. Гайне, Гете, Дж. Г. Байрон, Сафо, Фрідріх Рюккерт. У 1896 році окремою книжкою видано перекладені ним «Народні казки та вигадки» шотландського фольклориста Вільяма Александра Клоустона. У 1906 році в журналі «Зоря» був опублікований переклад казки Ганса Крістіана Андерсена «Щирісінька правда». Агатангел Кримський перекладав турецькою мовою твори Тараса Шевченка.

1882 року в с. Лазірці, Канівського повіту, нині Черкаська область, народився Олексій (Олекса) Петрович Варавва (псевдонім – Олекса Кобець), український письменник, поет, редактор, перекладач, член Об'єднання українських письменників «Слово» (Баффало, Нью-Йорк, США). Перекладав твори Ганса Онруда, Жуля Верна, грузинських поетів і драматургів Карло Каладзе та Сандро Шаншіашвілі.

Сюди належить і розстріляний більшовиками Євген Іванович Касяненко (Касьяненко) (1889), український громадсько-політичний діяч, член Української Центральної Ради, авіаконструктор, журналіст, перекладач, що закінчив свого часу Черкаську гімназію. Переклав твори американських (Ептон Сінклер), німецьких (Гермінія Цур-Мюлен, Вальтер Шенштедт, Теодор Плів'є), французьких (Анатоль Франс), бельгійських (Жозе Анрі Роні-старший), японських (Наосі Токунагі), угорських (Андор Габор), британських (Артур Кестлер) письменників.

Того ж 1889 року в селі Малі Канівці Золотоніського повіту, нині Золотоніський район Черкаської області, народився Михайло Опанасович Драй-Хмара, український поет, літературознавець, перекладач доби розстріляного відродження. Жертва сталінського терору, загинув у концтаборі ГУЛАГ СРСР, Коліма. У доробку М. Драй-Хмари переклади художніх творів із таких мов: польська, чеська, фінська, білоруська (Максим Богданович), німецька (Стефан Цвейг), французька (Жерар де Нерваль, Теофіль Готьє, Шарль Леконт де Ліль, Шарль Бодлер, Поль Верлен, Жуль Лафорг, Поль Клодель), італійська (десь у підвалах репресивних органів загубився чи й пропав його переклад «Пекла», першої частини «Божественної комедії» Данте).

У селі Кайтанівка нині Катеринопільського району Черкаської області 1891 народився Павло Петрович Филипович, поет, літературознавець, педагог і перекладач доби Розстріляного відродження. В'язень російсько-сталінського концтабору. Розстріляний 1937 року. Переклав із французької мови поетичні твори Ш. Бодлера, П. Верлена, П. Ж. Беранже.

Відомий письменник і перекладач Тодось Осьмачка (Осьмачка Феодосій Степанович) народився 1895 року в с. Куцівка Черкаського повіту Київської

губернії, нині Черкаський район, Черкаська область. Осьмачці належать переклади творів В. Шекспіра («Трагедія Макбета. Король Генрі IV»), О. Вайлда («Баляда Редінгської тюрми», «Ульм»), а також твори Дж. Г. Байрона.

У місті [Шпола](#) тепер [Черкаської області](#) народився [1897 року](#) Іван Юліанович Кулик, за паспортом – Ізраїль Юделевич, український [письменник](#), [перекладач](#), дипломат, партійний і [громадський діяч єврейського](#) походження. Розстріляний більшовиками. Укладач і перекладач першої української антології американської поезії, а також творів Бруно Ясенського («Слово про Якуба Шелю»), П. Дж. Вудгауза («Поет-журналіст»), Джима Тюлі («Жебраки життя. Автобіографія босяка»), Аніти Люс («Джентльмени воліють білявих»), Майка Голда («120 000 000»), Карла Сендберга («Дим і криця»), Ніколоза Бараташвілі («Поезії»).

У містечку Жашків, нині місто Черкаської області, народився Семюел-Ноах Крамер (1897), відомий у світі шумеролог, письменник і перекладач, доктор філософії. Переклав багато пам'яток шумерської літератури.

У селі [Щербинівка](#) нині [Золотоніського району](#) Черкаської області у [1898 р.](#) народився Микола Іванович Терещенко, [поет](#) і перекладач, ім'я якого нині носить перекладацька премія та в перекладах якого вийшли три збірки Еміля Верхарна, [антологія узбецької поезії](#), багато збірок перекладів інших авторів: із польської [А. Міцкевича](#); з провансальської [Маркабрюна](#), [Бернарда де Вентадорна](#), [Бертрана де Борна](#), [Жофре Рюделя](#), [Пейре Відаля](#); з французької [Г. Аполлінера](#), [Л. Арагона](#), [О. Барб'є](#), [А. Барбюса](#), [А. Бассіса](#), [Р. Белло](#), [Ж.-П. Беранже](#), [Ж.-Р. Блока](#), [Ш. Бодлера](#), [Н. Буало-Депрео](#), [Ж. Валлеса](#), [П. Верлена](#), [Е. Верхарна](#), [В. Гюго](#), [П. Емманюеля](#), [Е. Потьє](#), [А. Рембо](#) та ін.; зі словацької [С. Жари](#) та [М. Ферка](#); з чеської [Й. Гори](#), [К.-Я. Ербена](#) та [О. Лисогорського](#).

У селі [Онопріївка](#) (сучасний [Тальнівський район](#) Черкаської області) народився Степан Петрович Ковганюк ([1902](#)), письменник, перекладач і перекладознавець. Лауреат [літературної премії ім. Максима Рильського](#). Заслужений діяч культури [ПНР](#). Переклав українською мовою низку творів італійських, польських ([Стефана Жеромського](#), [Б. Пруса](#), [Г. Сенкевича](#)) та ін. письменників. Брав участь у перекладі тритомника [Ярослава Івашкевича](#) «Честь і слава».

У тому ж 1902 році народилася Наталя Андріївна Ливицька-Холодна (с. Гельмязів, нині Золотоніського району Черкаської області), письменниця, перекладачка, громадська діячка. Перекладала поезію та прозу з французької та італійської мов.

Микола Платонович Бажан ([1904](#)), видатний поет, перекладач, культуролог, енциклопедист, філософ, громадський діяч провів юнацькі роки в Умані, на Черкащині. Автор численних перекладів, у тому числі поем [Шота Руставелі](#) «Витязь у тигровій шкурі», [Алішера Навої](#) «Фархад і Ширін», [Давида Гурамішвілі](#) «Давитіані», віршів [Симона Чіковані](#), [Юліуша Словацького](#), [Ципріана Норвіда](#), [Ярослава Івашкевича](#), [Райнера Марії Рільке](#) та інших поетів, а також оперних [лібрето](#).

У селі [Івангород](#) нині [Христинівського району Черкаської області](#) народився 1914 року Дмитро Хомич Паламарчук, відомий [перекладач](#), [поет](#), який провів 10 років у російсько-сталінських концтаборах. Перекладав з англійської, німецької, французької, італійської, польської, чеської, грузинської, серболужицької, єврейської, білоруської мов. Зокрема, переклав українською мовою: всі сонети Вільяма Шекспіра; поезії Джорджа Г. Байрона; Франце Прешерна, Гайнріха Гайне, Жозе-Марія Ередіа, Франческа Петрарки, Максима Танка, Петра Глебки, Адама Міцкевича, Юліана Тувіма, романи Герберта Веллса, Оноре де Бальзака, Гюстава Флобера, Анатолія Франса, Франсуа Моріака, Фредеріка Стендаля, Жуля Верна та ін. Долучився до підготовки видання «Антологія чеської і словацької поезії».

На Черкащині, в селі Семенівка Лисянського району, народився Ілько Вакулович Корунець (1922), перекладач, перекладознавець, літературний критик, мовознавець, кандидат філологічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України. Перекладав з англійської, німецької та італійської мов твори М. Р. Ананда, Ф. Купера, Дж. Тріза, О. Вайльда, Ф. Сакетті, Дж. Родарі, В. Діснея та ін.

[Перекладач Олесь Павлович Шевченко народився у Смілі 1929 року.](#) Перекладав із болгарської, польської, сербохорватської та інших мов.

1930 року в Каневі народилася Євгенія Антонівна Горева, поетеса й перекладачка. Перекладала з англійської, німецької, чеської, словацької, литовської та польської мов, зокрема твори таких письменників як Міхаель Енде, Джеймс Крюс, Генріх Бьоль, Пауль Маар, Йозеф Рот, Крістоф Гайн, Еріх Кестнер, Скот О'Дел, Памела Треверс, що вийшли окремими книгами. Відомі і її переклади оповідань, казок та віршів Г. Келлера, Г. Воман, К. Вольф (з нім.), В. де ла Мара, С. О'Делла, Д. Біссета (з англ.), А. Малдоніса, Г. Цешкайте (з литов.), В. Незвала (з чес.), О. Сляцького (зі словац.), К. Сегала (з польс.), опубліковані у збірниках та періодиці.

У селі [Межиріч Канівського району](#), нині [Черкаська область, 1930 року](#) народився український [перекладач](#), філолог Євген Оксентович Попович. Перекладав українською прозові твори німецькомовних письменників, до яких належать Мейер Рей, Генріх Белль, Еріх Марія Ремарк, Франц Кафка, Ернст Теодор Амадей Гофман, Фрідріх Герштекер, Стефан Цвейг, Готгольд Ефраїм Лессінг, Томас Манн, Герман Гессе, Гюнтер Вайсенборн, Макс фон дер Грюн, Макс Фріш, Йоганна Мосдорф, Йозеф Рот, Йоганн Вольфганг фон Гете, Бертольд Брехт, Мартін Вальзер, Брати Грімм, Кристин Нестлінгер, Гайміто фон Додерер, Бенно Фелькнер, Людвіг Вітгенштайн, Ернст Юнгер, Йоган Фіхте, Йоганн-Готфрід Гердер, Фрідріх Дюрренматт, Маріус фон Маєнбург, Норберт Німанн, Гайнріх Гайне.

У тому ж селі [Межиріч Канівського району Черкаської області](#) народився 1935 року Дмитро Семенович Чередниченко, [письменник](#), [поет](#), перекладач, літературний [редактор](#), [педагог](#), [мистецтвознавець](#). Переклав твори численних письменників з латиської, литовської, монгольської, словацької, чеської та ін. мов.

Поетка й [перекладачка](#) Тамара Опанасівна Коломієць також народилася [1935 року в місті Корсунь, нині Корсунь-Шевченківський, Черкаської області](#). Перекладала з латиської, монгольської та інших мов.

1937 року в селі Білозір'я на Черкащині народився перекладач, письменник, філолог Олекса Пантелійович Синиченко. Переклав твори І. Чавчавадзе, К. Гамсахурдіа, Н. Думбадзе, К. Лордкіпанідзе (з грузинської), Л. Фейхтвангера, Б. Пюндри, Е. Паніца (з німецької).

Письменник і перекладач Данило Андрійович Кононенко народився 1942 року в селі [Ребедайлівка, Кам'янського району, Черкаської області](#). Перекладач на українську мову з грузинської, таджицької, вірменської та угорської мов.

Прожив помітну частину свого життя в [с. Бучак Черкаської області](#) Володимир Іванович Затулівітер (1944), український [поет](#), прозаїк, публіцист, перекладач, журналіст, літературознавець, який був одним із перекладачів «Антології литовської поезії».

У [селі Товмач Шполянського району Черкаської області народився 1946 року визначний](#) український перекладач Олексій Потапович Логвиненко. Переклав з німецької та англійської твори [Г. Белля](#), М. Вальзера, П. Гандке, Г. Гартунга, [Г. Гессе](#), [Ф. Дюрренматта](#), З. Ленца, [Ф. Кафки](#), [Е. Канетті](#), [Б. Келлермана](#), [Р. Музіля](#), [К. Рансмайра](#), [К. Бойє](#), [К. Функе](#), [Г. Грасса](#), Л. Франка, [М. Фріша](#), [Дж. Д. Селінджера](#), [В. Скотта](#), [Г. Веллса](#) та інших письменників.

У селі Михайлівка Канівського району на Черкащині народилася Світлана Костянтинівна Жолоб (1947), поетеса та перекладачка. Авторка поетичних перекладів «Річка – нескінченна». Переклала роман Габріеля Гарсія Маркеса «Осінь патріарха» (у співавторстві), поетичну книжку Ани Каландадзе «Високе небо Грузії» та низку інших поетичних і прозових творів з іспанської (Сесар Вальєхо), французької (Лотреамон «Пісні Мальдорора»), грузинської та слов'янських мов.

Поетка-перекладачка Тамара Іванівна Кисільова (1948) з дитинства мешкала в Черкасах, тут здобула середню та вищу освіту, закінчивши, зокрема, факультет англійської філології Черкаського педагогічного інституту. Авторка книг перекладів англійських та французьких поетів В. Блейка, В. Вордсворта, В. Скотта, П. Шеллі, Е. Браунінг, Д. Россетті, К. Россетті, М. Арнолда, Е. Доусона, Т. Мура, Т. Готьє.

Перекладач Василенко Михайло Григорович народився 1949 р. в с. Драбівці Золотоніського району. Перекладає поетичні, прозові й публіцистичні твори з таджицької, угорської, іспанської, румунської та німецької мов.

Живе й перекладає в Черкасах поетка й перекладачка Наталія Володимирівна Горішна (1959). В її доробку поезії польських та болгарських поетів, а також твори Дж. Байрона.

Народився й виріс у селі Червона Слобода, Черкаського району Черкаської області), письменник, [перекладач](#), [перекладознавець](#), доктор філологічних наук Валерій Михайлович Кикоть (1961), який переклав українською мовою твори понад 30 американських поетів.

Як доволі неважко помітити, найщедрішою місциною, на теренах якої народилося і зросло найбільше відомих перекладачів, стала в Черкаському краї Канівщина, тобто Канівський район Черкаської області, де 2 січня 1946 року в селі Черниші народився Олександр Миколайович Мокровольський, визначний майстер українського художнього перекладу, випускник факультету іноземних мов Черкаського педінституту 1968 року, член НСПУ, лауреат премії імені Максима Рильського.

Олександр Мокровольський найбільш відомий як український [перекладач](#), проте він був іще й [журналістом](#), редактором, [поетом](#), прозаїком, [художником](#), [фотохудожником](#), [викладачем](#) курсу професійного перекладу в [Києво-Могилянській академії](#).

О. Мокровольський перекладав з англійської, іспанської, німецької, французької, польської та інших мов.

1968 року О. Мокровольський, отримав вищу освіту з відзнакою та червоним дипломом по завершенню навчання в Черкаському педагогічному інституті на факультеті іноземних мов.

Перекладацький доробок Олександра Мокровольського доволі значний. У його перекладах видано низку творів: з англійської мови – поеми «Джон Джей Скупій та скрипаль Ден» Дж. Чіарді (1973), «У метелика – бал» В. Роско (1988; 1990), збірку «Небилиці» Е. Ліра (1980; 1989; 2017), «Поезії» П. Б. Шеллі (1987), «Поезії» (1990, співавт.) і «Вибрані твори» (2004, співавт.) В. Єйтса, «Різдвяні повісті» (2006) та «Різдвяна ялинка» (2010) Ч. Діккенса, «Sing-Song – Наспиви» К. Россетті, «Вибрані твори» Ш. Гіні (обидві – 2008), «Матінка-Гуска» (2010), повість «Гобіт» (1985) і трилогію (у переказі) «Володар Пернів» (2002) Дж. Толкіна, англійські народні пісеньки «Чарлі-Варлі» (2001), романи «Аукціоніст» Дж. Семсон (1986), «Жінка в білому» В. Коллінза (1989), «Улісс» Дж. Джойса (2015, співавт.), повісті «Небезпечні мандрі» Р. Адамса (1990), «Артемід Фаул» (2005) і «Місія в Арктику» (2006) Й. Колфера, «Павутиння Шарлотти» (2006), «Стюарт Маля – хлопчик-мишеня» (2012) і «Сурма лебедя» (2017) Е. Вайта, «Сестри Грімм» М. Баклі (2008; 2009; 2010); з іспанської – повість «У пошуках чорної чайки» Д. Алонсо (1976), роман «Сліпучо блакитне небо» А. Гроссо (1979); з німецької – романи «Семестр змарнованого часу» Ю. Брезана (1979), «Берінгер і давній гнів» Г. Фукса (1980), поему «Мазепа» Б. Брехта (1997), повість «Називають мене мурахоїдом» К. Нестлінгер (2006), праці «Номо Ludens» Й. Гейзінги (1993), «Конституція США» Д. Каррі (1993), «Ідея історії» Д. Колінгвуда (1995), «Істина і метод» Гадамера (2000), «Чисте правознавство» (2004) і «Про сутність і цінність демократії» (2013) Г. Кельзена, «Герой із тисячею облич» Дж. Кемпбела (1999), «Історія євреїв» П. Джонсона (2000), «Метастази насолоди» С. Жижєка (2000), «Громадський чоловік – приватна жінка» Дж. Елштайн (2002), «Роздуми над сплюндрованим сторіччям» Р. Конквеста (2003), «Політичний лібералізм» (2000) і «Теорія справедливості» (2001) Дж. Ролза, «Легендарна Ірландія» Е. Месі (2006). Дешифрував та переклав книги «Щек – Кію» (2015; літ. перекл. – 2017), окремі твори В. Шекспіра, Дж. Байрона, Б. Шоу, Л. Керрола, Е. По, Р. Стівенсона, Дж. Райт, Д. Лоуренса, Й.

Гете, В. Гюго, П. Беранже, Ф. Жаккотте, Т. Тцара, Л. Сенгора, Т. Тассо, С. Квазіmodo, Ю. Марцінкявічюса, Е. Межелайгіса, А. Малдоніса та інших. Мокровольський брав участь у виданні збірок світової поезії для учнів середнього та старшого шкільного віку «Співець» (1972), «Світанок» (1978), «Передчуття» (1979), «Поклик» (1984) і «Заграва» (1989), а також збірки німецької молоді поезії «Зелений Гарц» (1985).

Саме О. Мокровольський далекого 1985 року відкрив двері для сотень тисяч українських читачів у світ Середзем'я Дж. Р. Р. Толкіна, коли у видавництві дитячої літератури «Веселка» вийшов його перший український переклад книги Дж. Р. Р. Толкіна «The Hobbit, or There and Back Again» під назвою «Гобіт, або Мандрівка за Імлисті гори».

«У 1985 “Гобіт” став потрясінням для багатьох українських підлітків, відкривши їм шлях у світ Середзем'я», – писала 19 грудня 2012 р. «Історична правда». Переклад Олександра Мокровольського був практично ідеальним, що стосується відтворення мови й стилістики оригіналу, та з неперевершеною майстерністю передавав дух і багатошарову культурно-художню тканину роману Дж. Толкіна, у якому органічно переплелися традиції вікторіанської літературної казки й нордичного героїчного епосу.

До 1989 р. тираж російськомовного «Хоббіта» М. Рахманової становив лише 100 тисяч примірників, тоді як український «Гобіт» О. Мокровольського був виданий накладом у 115 тисяч екземплярів.

На відміну від більшості перекладів мовами союзних республік, переклад Мокровольського виконаний не з російського перекладу Рахманової, а безпосередньо з англійського першотвору, завдяки чому перекладач уникнув рахманівських адаптацій і скорочень та зберіг задуману Дж. Толкіном композиційну вивершеність і цілісність. Власне, слово «гобіт» (через «г») першим в українському письменстві вжив саме Олександр Мокровольський, і це було справжнім викликом радянській системі. Пізніше він так само переклав усього «Володаря пернів» для видавництва «Школа» (2002 р.).

З огляду на величезну кількість перекладених авторів та довершену якість виконаних перекладів, Олександра Мокровольського називають одним із останніх представників «класичної» української перекладацької школи.

За високохудожні переклади творів Шекспіра, Байрона, Гюго, Аріосто, Кеведо та інших класиків європейської літератури у 1999 році О. Мокровольський отримав найвищу перекладацьку нагорода в Україні – літературну премію імені Максима Рильського.

Після початку [російського вторгнення в Україну з 24 лютого 2022 р.](#) Олександр Мокровольський не полишав Ірпінь, навіть під час [Битви за Ірпінь](#).

9 грудня 2023 р. на книжкового форумі «Kyiv Book Weekend» О. Мокровольський презентував свою нову книгу поезій «Сонет проти імперФії». Це поетична сатира на сучасну Росію з її брутальним нападом на незалежну Україну – філософська лірика; збірка сонетів, переважно класичного типу.

22 грудня 2023 р. майстра знайшли мертвим у його кімнаті в Будинку творчості письменників «Ірпінь». Олександр Мокровольський не дожив тиждень до свого 78-ліття.

Олександра Мокровольського можна, певною мірою, назвати одним із останніх представників «класичної» української перекладацької школи, яка постала у 70-х роках ХХ століття на теренах журналу іноземної літератури «Всесвіт», на роботу до редакції якого, варто нагадати, «неблагонадійного» Мокровольського не взяли у належний час через активний спротив організації, що носила назву КДБ. Проте, щедра на таланти в усіх аспектах славетна Черкаська земля безсумнівно породить і виплекає ще не одного поважного достойника, зокрема й що стосується українського художнього перекладу.

Коваленко К. В., студентка
Стройкова С. А., к.філол.н.
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ЛЕКСИЧНІ ТРУДНОЩІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ В РАМКАХ УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

На сьогоднішній день безліч український перекладознавців присвятили свої наукові роботи дослідженню проблематики лексичного художнього перекладу різних мовних груп, в тому числі й українсько-німецької пари.

Відомо, що процес перекладу та відтворення різних текстів однієї мови лексемами іншої – це досить чітка задача, яка повинна бути виконана якісно. Причиною тому є те, що переклад налаштовує безпосередню комунікацію між різними людьми, народами, спільнотами. Переклад має різні рівні, етапи та фактори, один з яких лексика. Відтворення словникового запасу мови-оригіналу має на меті структуровано відобразити потрібні настрої, мовленнєві цілі, думку автора першотвору та, за потреби, інтерпретація її до культурного та соціального ареалу адресата.

Під час здійснення письмового художнього перекладу виконавиць має можливість дослідження не лише лексичних особливостей мови-оригіналу, але й мови-перекладу. Пошук відповідників для певних слів, ідіом чи навіть прислів'їв та приказок є скрупульозною працею. Повинна бути опрацьована атмосфера проживання адресата. В даному контексті культурний спадок українського читача. Подібна процедура потрібна для того, щоб якнайближче передати особливості колориту з тексту-оригіналу і аби вона стала більш зрозумілою для одержувача перекладу.

Беручи до уваги всі ускладнення та завдання перекладу, та використавши зіставний метод дослідження, можливо виокремити наступні, одні з найскладніших моментів перекладу, труднощі:

- переклад власних назв, установ, назв газет, видавництв тощо. Особливо важливим є переклад міст та країн. У таких випадках